

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО ПРИ РОЗГЛЯДІ КЛОПОТАНЬ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ

CONFIRMATION OF THE INVESTIGATOR'S AUTHORITY DURING THE CONSIDERATION OF MOTIONS BY AN INVESTIGATIVE JUDGE

Сорока М.В., аспірантка кафедри кримінального права і процесу
Національний авіаційний університет

Мета. У статті визначається необхідність дослідження питання правомірності подання клопотань та участі слідчого при розгляді слідчим суддею його клопотання за відсутності належних документів що підтверджують його повноваження. Повноваження слідчого судді на здійснення відповідної перевірки з метою контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Автор робить висновок, що існуюча судова практика приділяє недостатньо уваги перевірці повноважень слідчого, що може суттєво вплинути на права інших учасників кримінального процесу. Врахування правових позицій Верховного Суду в частині визначення документів, якими встановлюються повноваження прокурора на етапі судового розгляду кримінального провадження мають застосовуватись слідчими суддями на досудовому розслідуванні при поданні слідчими клопотань передбачених КПК України. **Методи дослідження:** загальний діалектичний метод наукового пізнання, порівняльно-правовий, статистичний, метод наукового пізнання та герменевтичний метод тлумачення норм права. **Результати:** узагальнення впливу порушень кримінального процесу при недотриманні встановлення повноважень слідчого слідчим суддею на конституційні права особи. Визначено, що перевірка повноважень особи, яка подала клопотання та яка бере участь у судовому розгляді такого клопотання є обов'язком слідчого судді. Проаналізовано недотримання принципу рівності сторін, особливо при розгляді слідчим суддею клопотань без виклику осіб, щодо чиїх прав подано клопотання. **Обговорення:** з'ясований ступінь впливу на конституційні права особи, недотримання рівності учасників судового процесу та наслідки недотримання перевірки повноважень слідчого та заходи, які має вчиняти слідчий суддя при надходженні клопотань від слідчих органів.

Ключові слова: повноваження слідчого, слідчий суддя, судовий контроль.

Purpose. This article identifies the need to examine the legality of filing motions and the participation of an investigator in a judicial review of their motion in the absence of proper documentation confirming their authority. The authority of an investigative judge to conduct an appropriate verification to control the observance of the rights, freedoms, and interests of individuals in criminal proceedings is examined. The author concludes that existing judicial practice pays insufficient attention to verifying the investigator's authority, which can significantly affect the rights of other participants in criminal proceedings. The legal positions of the Supreme Court regarding the determination of documents establishing the prosecutor's authority at the stage of judicial review of criminal proceedings should be applied by investigative judges at the pre-trial investigation stage when investigators submit motions provided for by the Criminal Procedure Code of Ukraine. **Research methods:** general dialectical method of scientific knowledge, comparative-legal, statistical, and hermeneutic methods of legal interpretation. **Results:** The article generalizes the impact of violations of criminal procedure in case of non-compliance with the establishment of the investigator's authority by the investigative judge on the constitutional rights of an individual. It is determined that the verification of the authority of the person who filed the motion and who participates in the judicial review of such motion is the duty of the investigative judge. The article analyzes the non-compliance with the principle of equality of the parties, especially when an investigative judge considers motions without summoning persons whose rights are the subject of the motion. **Discussion:** The article clarifies the degree of impact on the constitutional rights of an individual, the non-compliance with the equality of participants in judicial proceedings, and the consequences of non-compliance with the verification of the investigator's authority, as well as the measures that the investigative judge should take when receiving motions from investigative bodies.

Key words: investigator's authority, investigative judge, judicial control.

Постановка проблеми та її актуальність. Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Україна обрала стратегічним напрямком розвитку інтеграцію до міжнародно-правових стандартів Європейського Союзу.

Конституційний Суд України наголошує, що рівність учасників кримінального провадження перед законом означає наділення їх рівними правами і рівними обов'язками щодо участі у кримінальному процесі та відстоюванні своєї позиції [1].

В ході розслідування кримінальних проваджень у органів слідства виникає необхідність звертатись до слідчого судді з клопотаннями про вчинення дій, дозволів на які надається слідчим суддею. Одним із елементів судового розгляду слідчим суддею клопотань з якими звертається слідчий або прокурор на етапі досудового розслідування є встановлення осіб, що з'явилися в судові засідання та перевірка їх повноважень.

Відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України, слідчий суддя – суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Дотримання контролю слідчим суддею включає не лише перевірку за суттю поданих клопотань, а й встановлення чи уповноважена особа звернулася із клопотаннями перед-

баченим КПК України. Відтак, перевірка повноважень особи, яка звернулася до слідчого судді є необхідною передумовою здійснення функцій слідчим суддею.

Наразі, існує практика, коли при розгляді клопотань слідчий суддя встановлює повноваження слідчого виключно на підставі витягу з ЄРДР. На думку автора, така практика не відповідає вимогам, які покладаються на слідчого суддю та не забезпечує рівність учасників кримінального провадження, адже участь адвоката у судовому засіданні без підтвердження повноважень не допускається.

Верховний Суд сформував сталу практику про необхідність перевірки повноважень прокурора в кримінальному провадженні виключно на підставі постанови про призначення групи прокурорів. Однак, Верховний Суд дійшов висновку про можливість таких повноважень не лише в суді першої інстанції, якщо питання не ставилось безпосередньо при дослідженні доказів судом першої інстанції.

Слід звернути увагу, що недостатньо розкрито питання як в кримінальному законі, так і в правових позиціях Верховного Суду питання встановлення повноважень слідчого на етапі досудового розслідування при зверненні з клопотаннями до слідчого судді.

Питання встановлення повноважень слідчого є одним із ключових аспектів дотримання кримінальної процедури, адже виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень неуповноваженою особою тягне за собою визнання доказів недопустимими.

Зейкан Я.П. стверджував, що рівність сторін забезпечують слідчий суддя і суд, який повинен створити умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків [2, с. 85].

Верховний Суд у справі № 555/456/18 від 07.08.2019 зазначив: «Слідчий Рівненського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області Скоцький М.І. не мав повноважень приймати рішення про призначення судово-медичної експертизи, оскільки він не входив до складу групи слідчих, яким доручено досудове розслідування. Таким чином, постанова про призначення судово-медичної експертизи від 20.01.2018 винесена не уповноваженою особою. У даному кримінальному провадженні повноваження слідчих та прокурорів належним чином не доведені, а тому їх дії не можуть бути визнані судом законними, а надані ними докази належними та допустимими» [3].

Виходячи з положень п. 1 ч. 2 ст. 39, ст. 40, ч. 1 ст. 214 КПК України, вести розслідування кримінального провадження може не будь-який слідчий, а тільки визначений керівником органу досудового розслідування.

З урахуванням правової позиції Верховного Суду, викладеної у постановках від 14.02.2022 у справі № 477/426/17 та від 20.07.2022 у справі № 759/17922/19, надання прокурором та оголошенням під час судового розгляду оригіналу постанови про призначення групи прокурорів, виключаються будь-які обгрунтовані сумніви щодо наявності повноважень у прокурорів, які брали участь під час досудового розслідування та судового розгляду даного провадження.

Специфічна процесуальна форма рішення про визначення групи слідчих, які здійснюватимуть відповідні повноваження у конкретному кримінальному провадженні, як постанова вбачається із тлумачення положень ч. 2 ст. 39, ч. 1 ст. 214 КПК України у взаємозв'язку з положеннями ст. 110 цього Кодексу. Водночас витяг з ЄРДР не може замінити процесуального рішення про визначення групи слідчих у кримінальному провадженні, так витяг з ЄРДР не є процесуальним рішенням, а отже, не породжує правових наслідків щодо визначення групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування. В аспекті застосування приписів ч. 2 ст. 39, ч. 1 ст. 214 КПК у взаємозв'язку з положеннями ст. 110 цього Кодексу недотримання належної правової процедури тягне

за собою порушення гарантованого кожному ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод права на справедливий суд.

Способом оформлення рішення про визначення слідчого або групи слідчих, старшого слідчої групи, які здійснюватимуть досудове розслідування, який є допустимим за змістом норм, передбачених ст. 39, ч. 1 ст. 214 КПК України, з огляду на їх юридичні конструкції, є постанова керівника органу досудового розслідування. Електронний документ у вигляді внесеного до ЄРДР запису, якщо що він зроблений уповноваженою особою на прийняття такого процесуального рішення керівником органу досудового розслідування, не відповідає вимогам процесуальної форми фіксації прийнятих процесуальних рішень, оскільки внесення відомостей до ЄРДР не є способом прийняття процесуальних рішень. Питання можливості оформлення процесуальних рішень в електронній формі та їх подальшого використання потребує окремого законодавчого регулювання в рамках створення «Електронного суду».

Отже, повноваження слідчого, так само як і повноваження прокурора, мають встановлюватись саме постановою про призначення групи слідчих. Сторона захисту на досудовому розслідуванні позбавлена можливості перевірки повноважень слідчого при безпосередньому здійсненні ним слідчих дій, але слідчий суддя зобов'язаний здійснювати судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Крім того, деякі клопотання слідчого розглядаються без участі особи, відносно якої розглядається клопотання, що унеможливує надання стороною захисту заперечень в частині участі в судовому засіданні неуповноваженої особи.

Висновки. Не здійснення перевірки слідчим суддею повноважень слідчого на підставі процесуальної форми рішення про визначення групи слідчих порушує рівність учасників судового процесу. Крім того, відсутність відповідної перевірки не може забезпечити дотримання прав, свобод та інтересів особи, відносно якої подане відповідне клопотання. Ухвала слідчого судді, винесена без дотримання перевірки повноважень особи, яка звернулася з клопотанням по суті легалізує порушення прав особи, надаючи повноваження неуповноваженій законом особі, здійснювати дії передбачені КПК України, які в переважній більшості обмежують конституційні права особи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Татькова Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України від 17.03.2020 р. у справі № 3-358/2018(4975/18).
2. Зейкан Я. П., Лисак О. М., Барсук В. М. Недопустимі докази. Київ: ТОВ «ВД "Дакор"», 2024. 371 с.
3. Постанова Верховного Суду від 07.08.2019 р. у справі №555/456/18.